

Макаров М. О.,
суддя Дніпровського апеляційного суду

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ОБМЕЖЕНЬ В ДІЯЛЬНОСТІ СУДДІ

ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF ANTI-CORRUPTION RESTRICTIONS IN THE ACTIVITIES OF A JUDGE

У статті визначено адміністративно-правові засади встановлення та регулювання антикорупційних обмежень в діяльності судді.

Визначено систему антикорупційних обмежень в діяльності судді, до яких слід віднести: обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища; обмеження щодо одержання подарунків; запобігання одержанню неправомірної вигоди або подарунка та поводження з ними; обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності; обмеження спільної роботи близьких осіб; обмеження щодо допущення конфлікту інтересів.

Виокремлено алгоритми діяльності судді щодо виключення або принаймні мінімізації настання негативних правових наслідків у формі відповідальності за порушення антикорупційних обмежень.

Зроблено висновок, що попри чіткість визначення антикорупційних обмежень в діяльності судді, як і будь-якого представника публічної влади, в Законі України «Про запобігання корупції» необхідно також дотримуватись методичних рекомендацій Національного агентства з питань запобігання корупції як центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику.

Встановлено, що методичні рекомендації Національного агентства з питань запобігання корупції не є нормативними актами а відповідно є нормами тлумачення законодавства, виданих уповноваженим органом влади і відповідно не можуть носити обов'язкового характеру.

Узагальнено, що у випадку складення протоколу про вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією уповноваженими органами відносно судді, відповідно до законодавства рішення про притягнення його до відповідальності має вирішувати: до адміністративної відповідальності за статтею 172-7 КпАП України – суддя у якого відсутній конфлікт інтересів з суддею відносно якого розглядається справа; до дисциплінарної відповідальності – відповідна Дисциплінарна палата Вищої ради правосуддя, яка діє на підставі закону Про Вищу раду правосуддя, які мають керуватись виключно нормами закону або рішеннями вищих судових інстанцій, як нормами доктринального (обов'язкового) тлумачення законодавства.

Ключові слова: *корупція, суди, запобігання корупції в судах, антикорупційні обмеження, корупційне правопорушення.*

The article defines the administrative and legal principles of establishing and regulating anti-corruption restrictions in the activities of a judge.

The system of anti-corruption restrictions in the activities of a judge is defined, which include: restrictions on the use of official powers or one's position; restrictions on receiving gifts; prevention of receiving an illegal benefit or gift and handling them; restrictions on combining work and combining with other types of activity; restrictions on joint work of close people; restrictions on allowing a conflict of interest.

The algorithms of the judge's activities are identified to exclude or at least minimize the occurrence of negative legal consequences in the form of liability for violation of anti-corruption restrictions.

It was concluded that despite the clear definition of anti-corruption restrictions in the activities of a judge, as well as any representative of public authority, in the Law of Ukraine "On Prevention of Corruption", it is also necessary to adhere to the methodological recommendations of the National Agency for the Prevention of Corruption as a central body of executive power with a special status, which ensures the formation and implementation of state anti-corruption policy.

It was established that the methodological recommendations of the National Agency for the Prevention of Corruption are not regulatory acts and, accordingly, are norms of interpretation of legislation issued by an authorized body of power and, accordingly, cannot be mandatory.

It is summarized that in the case of drawing up a report on the commission of an offense related to corruption by authorized bodies against a judge, in accordance with the legislation, the decision to hold him accountable should be

decided by: for administrative liability under Article 172-7 of the Code of Administrative Offenses of Ukraine – a judge who does not have a conflict of interest with the judge against whom the case is being considered; for disciplinary liability – the relevant Disciplinary Chamber of the High Council of Justice, which operates on the basis of the Law On the High Council of Justice, which should be guided exclusively by the norms of the law or decisions of higher judicial instances, as norms of doctrinal (mandatory) interpretation of the legislation.

Key words: *corruption, courts, prevention of corruption in courts, anti-corruption restrictions, corruption offense.*

Актуальність статті. Корупція – це негативне соціальне явище, вона є однією із найнебезпечніших загроз правам людини, перешкоджає економічному розвитку держави, має негативні фінансові наслідки як для держави, так і для громадян. В той же час корупція є складним та багатограним явищем, яке за правовими нормами будь-якої держави кваліфікується і як злочин та кримінальне правопорушення, так і адміністративний або дисциплінарний проступок так і порушення морально-етичних норм в діяльності будь-якого публічного службовця, і судді при цьому не є виключенням. Судді попри високий рівень правової підготовки і обізнаності теж піддаються корупційним ризикам в своїй діяльності, які іноді є наскільки зовні невидимими, що не викликають занепокоєння, однак присутні і мають бути усунені з метою ефективного здійснення правосуддя на основі закону.

Вітчизняне антикорупційне законодавство встановлює ряд запобіжників вчинення корупції взагалі та системі судочинства України, зокрема до яких слід віднести: підготовка та впровадження антикорупційних програм; діяльність уповноваженого з питань корупції щодо роз'яснення сутності та видів корупційних ризиків в діяльності суддів; роз'яснення Національного агентства з питань запобігання корупції (далі – НАЗК) порядку заповнення декларації, врахування конфлікту інтересів, застосування обмежень щодо діяльності суду. В той же час сучасне антикорупційне законодавство України не в повній мірі регулює систему корупційних ризиків в діяльності публічної служби в цілому та судовій системі, зокрема, в ньому в першу чергу звернуто увагу на вжиття системних заходів недопущення (мінімізації) корупційних ризиків в окремо взятому органі публічної влади, в той же час не визначено тлумачення корупційних ризиків, які зустрічаються в повсякденній роботі судді. Тай сама робота судді потребує зосередження на розгляді судових справ, концентрації ува-

ги на судовому процесі, і іноді самі судді як фахові юристи найвищої кваліфікації необачно здійснюють дії або бездіючи допускають порушення корупційних обмежень, що в цілому негативно впливає на кар'єру судді та довіру до судової системи.

У зв'язку з цим нагальним дослідницьким завданням, що й зумовлює актуальність цієї статті, є визначення антикорупційних обмежень в діяльності судді, їх узагальнення та систематизації як подальшого інструментарію для судей, використання якого знизить загальний рівень корупції в судовій системі України.

Стан дослідження проблематики статті. Проблема запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням не є новою в юридичній науці, науковий доробок її дослідження складають праці таких вчених, як: В.Б. Авер'янов, С.М. Алфьоров, О.М. Бандурка, О.А. Банчук, Ю.П. Битяк, К.Л. Бугайчук, В.М. Гаращук, О.О. Дудоров, В.А. Завгородній, Т.Є. Кагановська, В.М. Мартиненко, М.І. Мельник, О.П. Мусієнко, О.В. Ткаченко, В.М. Трепак, Р.М. Тучак, М.І. Хавронюк, С.О. Шатрава та інші. Проте проблематика корупційних ризиків в діяльності судової системи і безпосередньо суддів не була предметом окремого монографічного чи іншого системного дослідження, що й зумовлює необхідність її здійснення в межах даної наукової статті.

Таким чином **метою наукової статті** є з'ясування тих корупційних обмежень, які слід дотримуватись суддям щоб не стати суб'єктом вчинення корупційного правопорушення. На виконання поставленого завдання в межах статті будуть вирішені наступні **задачі**: визначити корупційні обмеження в діяльності судді; з'ясувати способи діяльності (бездіяльності) судді що призводять до настання порушення корупційних обмежень та виокремити шляхи їх усунення (мінімізації).

Виклад основного змісту. На законодавчому рівні перелік антикорупційних обмежень визначений в Розділі IV «Запобігання коруп-

ційним та пов'язаним з корупцією правопорушення» Закону України «Про запобігання корупції» (далі – Закон), до них слід віднести: обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища; обмеження щодо одержання подарунків; запобігання одержанню неправомірної вигоди або подарунка та поводження з ними; обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності; обмеження спільної роботи близьких осіб. До антикорупційних обмежень в діяльності судді також слід віднести обмеження щодо допущення конфлікту інтересів, які урегульовано Розділом V Закону «Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів» [1].

Слід відміти, що за останні 10 років в Україні було створено достатньо прогресивне законодавство щодо запобігання корупції до якого слід віднести: Закон України «Про запобігання корупції», Закон України від 20.06.2022 року, № 2322-IX «Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки» [2], яким затверджено Антикорупційну стратегію на 2021–2025 роки; Постанови Кабінету міністрів України, наприклад, «Про затвердження Порядку проведення спеціальної перевірки стосовно осіб, які претендують на зайняття посад, які передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища, та посад з підвищеним корупційним ризиком, і внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України» постанова Кабінету Міністрів України від 25 березня 2015 р. № 171[3]; та низка Роз'яснень НАЗК, наприклад, «Щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю» від 13.02.2020 № 1, Національне агентство з питань запобігання корупції [4], а також методичних рекомендацій щодо тлумачення антикорупційних обмежень та ризиків, наприклад, Методології управління корупційними ризиками, затвердженої наказом Національного агентства з питань запобігання корупції (далі – НАЗК) від 28 грудня 2021 року № 830/21 [5], відповідно до якої під корупційним ризиком слід розуміти імовірність вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, що негативно вплине на діяльність судді та судової системи взагалі. Також слід відзначити, що вже в умовах воєн-

ного стану в яких перебуває Україна протягом майже трьох років прийнято низку роз'яснень НАЗК щодо розуміння поняття та змісту корупційних ризиків в цілому та в діяльності судді, в умовах воєнного стану, зокрема: Роз'яснення від 07.03.2022 № 4 «Щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю в умовах воєнного стану (подання декларації, повідомлення про суттєві зміни в майновому стані, повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента, проведення перевірок)» [6]; Роз'яснення Національного агентства з питань запобігання корупції щодо застосування положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно дотримання обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності в умовах воєнного стану від 05.12.2022 № 14 [7].

В цілому слід відміти, що постійне оновлення антикорупційного законодавства а також діяльність антикорупційних органів в Україні мають свої позитивні результати, адже Україна за Індексом сприйняття корупції Transparency International порівняно з 2022 роком з 116 місця серед 180 країн світу у 2024 році посіла 105 місце [8]. В той же час залишається ще багато внутрішніх проблем в реалізації а більше дотриманні антикорупційного законодавства в системі органів публічної влади в цілому і судовій системі зокрема.

Нижче на виконання задач дослідження в межах цієї статті доцільно розглянути антикорупційні обмеження в діяльності судді та виявити проблемні питання, які знижують рівень їх реалізації.

Першим законодавчо визначеним обмеженням в діяльності судді є обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища, визначене статтею 22 Закону. Аналіз цієї норми вказує на те, що суддям забороняється використовувати свої службові повноваження або своє становище та пов'язані з цим можливості з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб, у тому числі використовувати будь-яке державне чи комунальне майно або кошти в приватних інтересах. Не вдаючи до юридичного аналізу даної норми-заборони (обмеження), попри все тут слід враховувати декілька факторів:

1) використання своїх службових повноважень (визначених Законом «Про судоустрій та статус суддів» [9]) або свого становища як судді (не безпосередні повноваження, а дотичні можливості, наприклад, доступ до відповідних облікових баз даних або реєстру судових рішень); 2) отримання (реальне або потенційне) неправомірної вигоди, під якою слід розуміти грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав (п. 1 ч. 1 ст. 1 Закону); 3) використання будь-якого державного чи комунального майна або коштів (які безпосередньо знаходяться у використанні судді, наприклад оргтехніки та службового житла, або до яких тимчасово має доступ суддя, наприклад, матеріали судових справ, в приватних інтересах (тобто поза межами їх законного використання в публічних інтересах)) [1]. Саме поняття «одержання неправомірної вигоди» слід розглядати в більш широкому розумінні і його аналіз потребує більш детального аналізу в межах окремого дослідження. Тут слід погодитись з думкою окремих дослідників, які зазначають, що «сутність нормативно визначених обмежень щодо використання службових повноважень чи свого службового становища, а також одержання подарунків проявляється у їх дуалістичній природі, яка з однієї сторони, полягає у забезпеченні доброчесності публічної служби, а з іншої – їх дотримання досягається завдяки встановленню диференційованих видів юридичної відповідальності за порушення таких обмежень (кримінальної, адміністративної, дисциплінарної та/або цивільно-правової)» [10, с. 226].

Наступним антикорупційним обмеженням в діяльності суддів є обмеження щодо одержання подарунків. Тут слід виокремлювати законне та незаконне одержання суддею подарунків. До законних подарунків та способів їх отримання слід віднести: 1) прийняття подарунків, які відповідають загальноновизнаним уявленням про гостинність, а саме якщо вартість таких подарунків не перевищує два прожиткових мінімуму для працездатних осіб, встановлений на день прийняття подарунка, одноразово, а сукупна вартість таких подарун-

ків, отриманих від однієї особи (групи осіб) протягом року, не перевищує чотирьох прожиткових мінімумів, встановлених для працездатної особи на 1 січня того року, в якому прийнято подарунки (слід враховувати прожитковий мінімум для працездатних осіб у відповідності до Закону України «Про Державний бюджет України на 2025 рік складає на сьогодні 3025 грн [11]; 2) будь-які дарунки, що даруються близькими особами або одержуються як загальнодоступні знижки на товари, послуги, загальнодоступні виграші, призи, премії, бонуси. Відповідно, незаконні подарунки це ті, що перевищують два прожиткові мінімуми для працездатних осіб, встановлених на день прийняття подарунка, одноразово, а сукупна вартість таких подарунків, отриманих від однієї особи (групи осіб) протягом року, перевищує чотири прожиткових мінімумів, встановлених для працездатної особи на 1 січня того року, в якому прийнято подарунки; а під незаконним способом їх отримання слід вважати безпосередньо або через інших осіб вимагання, прохання або одержання таких подарунків для себе чи близьких їм осіб від юридичних або фізичних осіб у зв'язку із здійсненням такими особами діяльності, пов'язаної із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування або якщо особа, яка дарує, перебуває в підпорядкуванні такої особи. Інші способи отримання подарунків суддями є цілком законними (зокрема, отримання подарунків від друзів, які не перебувають у будь-яких зв'язках з суддею пов'язаних з його професійною діяльністю, мається на увазі реальне а не потенційно можливе перебування у таких відносинах (прикладом може слугувати цілком законний подарунок судді подарунка на день народження від друга, який є теж суддею, однак за виключенням їх взаємного підпорядкування, зокрема суддя-голова суду).

Суддя у разі надходження пропозиції щодо неправомірної вигоди або подарунка, незважаючи на приватні інтереси, зобов'язані невідкладно вжити таких заходів: відмовитися від пропозиції; за можливості ідентифікувати особу, яка зробила пропозицію; залучити свідків, якщо це можливо, у тому числі з числа співробітників суду; письмово повідомити про пропозицію безпосереднього керівника (за

наявності) або спеціально уповноваженого або члена робочої групи щодо оцінювання корупційних ризиків, яка функціонує в суді. Також статтею 24 Закону визначено досить чіткий алгоритм дій при виявленні у своєму службовому приміщенні майна, що може бути неправомірною вигодою, або подарунку; в цьому разі він зобов'язаний невідкладно, але не пізніше одного робочого дня, письмово повідомити про цей факт свого безпосереднього керівника; про виявлення майна, що може бути неправомірною вигодою, або подарунка складається акт, який підписується особою, яка виявила неправомірну вигоду або подарунок, та її безпосереднім керівником (слід зауважити, що дана вимога поширюється на випадки виявлення такого майна і службовому кабінеті судді) [1].

Наступним корупційним ризиком в діяльності судді є сумісництво та суміщення з іншими видами діяльності. Норма стаття 25 Закону вказує на те, що обмеженням (заборонаю) для судді є зайняття іншою оплачуваною або підприємницькою діяльністю (крім викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту) [1]. Наразі судді забороняється безпосередньо займатися підприємницькою діяльністю, тобто відповідно до ст. 42 Господарського кодексу України – самостійною, ініціативною, систематичною, на власний ризик господарською діяльністю, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку [12]. Виключенням є викладацька, наукова і творча діяльність, медична практика, інструкторська та суддівська практика із спорту, які можуть здійснюватись з певними обмеженнями: поза службовий (робочий) час; з належним юридичним оформленням, як правило за контрактом з обов'язковою сплатою податків з прибутку та декларуванням таких прибутків.

Наступним обмеженням судді щодо сумісництва є заборона входити до складу правління, інших виконавчих чи контрольних органів, наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку (крім випадків, коли особи здійснюють функції з управління акціями (частками, паями), що належать державі чи територіальній громаді,

та представляють інтереси держави чи територіальної громади в раді (спостережній раді), ревізійній комісії господарської організації), якщо інше не передбачено Конституцією або законами України, зокрема це стосується норми статті 54 Закону України «Про судоустрій та статус суддів», в якій зазначено, що суддя не може під час проходження служби займатися іншою оплачуваною діяльністю, крім науково-педагогічної, наукової або творчої [9]. Для визначення наявності чи відсутності корупційних ризиків суддям слід враховувати наступне: 1) категоричною заборонаю входити до складу правління, інших виконавчих чи контрольних органів, наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку, а сам факт такого входження, навіть без активної поведінки особи (як у випадку заборони займатися іншою оплачуваною діяльністю), є порушенням вимог Закону [13]; в той же час суддя може бути засновником, членом правління та заступником голови неприбуткової громадської організації, якщо не буде отримувати відповідний прибуток за результатами діяльності цієї організації [14]. 2) не є антикорупційним обмеженням, а відповідно порушенням закону право бути пасивним акціонером акціонерного товариства, тобто не здійснення безпосередньої підприємницької діяльності, в той же час отримання прибутків від акцій, але з урахуванням однієї умови, що наявність такої кількості акцій не дає право приймати управлінські рішення, які впливають на діяльність підприємства; також це стосується відкриття депозитних рахунків, які передбачають отримання прибутку у формі дивідендів суддею за умови декларування суми дивідендів (акціонерних коштів), а також прибутків отриманих від їх розміщення.

Наступний антикорупційним обмеженням в діяльності судді є спільна робота близьких осіб, на яку встановлено обмеження статтею 27 Закону. Так, судді (голова суду, керівник апарату суду) не можуть мати у прямому підпорядкуванні близьких їм осіб або бути прямо підпорядкованими у зв'язку з виконанням повноважень близьким їм особам, перелік яких визначений ст. 1 Закону [1]. Слід враховувати, що закон дає досить широке поняття «пряме підпорядкування», під яким слід розуміти відносини прямої

організаційної або правової залежності підлеглої особи від її керівника, в тому числі через вирішення (участь у вирішенні) питань прийняття на роботу, звільнення з роботи, застосування заохочень, дисциплінарних стягнень, надання вказівок, доручень тощо, контролю за їх виконанням. Однак це питання пов'язане безпосередньо з наявністю чи відсутністю конфлікту інтересів про який звернемо увагу нижче. Для наглядного розуміння прямого підпорядкування у суддівській практиці наведемо такі приклади: очевидним є те, що донька не може перебувати на посаді помічника судді, а бо секретаря судового засідання у випадку суддівства її батько; з іншої сторони чи може син працювати на посаді керівника апарату суду в судді в якому його батько є суддею? І відповідь на це питання ствердне – так, але має бути усунутий конфлікт інтересів – батько має бути виключений з комісії, яка приймає кадрові рішення щодо його сина.

Очевидним шляхом усунення будь-якого корупційного ризику є повідомлення особою, яка претендує на зайняття посади у відповідному судді, на посаду в якому вона претендує, про працюючих у цьому органі близьких їй осіб. У разі, якщо такий корупційний ризик вже наявний він має бути усунений з ініціативи суб'єктів конфлікту інтересів протягом п'ятнадцяти днів, або за рішенням керівника в місячний строк з моменту виникнення обставин дані особи (особа) підлягають переведенню в установленому порядку на іншу посаду, що виключає пряме підпорядкування. У разі неможливості такого переведення особа, яка перебуває у підпорядкуванні, підлягає звільненню із займаної посади.

Найбільш складною категорією антикорупційних обмежень в діяльності судді є наявність реального або потенційного інтересів, як категорій аналізу яких необхідно приділити окреме дослідження. Нижче, виходячи з законодавчого визначення потенційного конфлікту інтересів, як наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень, або реального конфлікту інтересів, як

суперечності між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень, наведемо окремі приклади конфлікту інтересів, які можуть виникати в діяльності судді: суддя не може розглядати справу про кримінальне провадження, досудове розслідування за яким здійснював будь-який з його родичів; суддя не може розглядати справу про адміністративне правопорушення за матеріалами патрульного інспектора, який в минулому складав протокол про адміністративне правопорушення чи виносив постанову в справі про адміністративне порушення відносно цього судді; суддя не може розглядати справу про кримінальне провадження, експертом по якій було залучення його близького родича чи свояка; та ін.

Окремі положення щодо наявності або відсутності конфлікту інтересів в діяльності судді дає Рада суддів України (далі – РСУ), наприклад в Рішенні РСУ № 75 від 04 листопада 2016 року «Про роз'яснення щодо наявності конфлікту інтересів» визначено, що «не виникає конфлікту інтересів, якщо близькі особи суддів займають посади секретаря судового засідання, помічника судді – за умови, що вони працюють у інших суддів судової установи, з якими не пов'язані родинними зв'язками, і жодним чином їх обов'язки з такими суддями не перетинаються. У випадку, якщо в у одному суді працюють суддя (голова суду або виконуючий обов'язки голови суду, заступник голови суду або виконуючий обов'язки заступника голови суду) та його близька особа на посаді, яка не знаходиться у організаційному підпорядкуванні судді (голови суду або виконуючого обов'язки голови суду, заступника голови суду або виконуючого обов'язки заступника голови суду), та службові обов'язки яких не перетинаються (помічник іншого судді, консультант будь-якого підрозділу, спеціаліст тощо) конфлікт інтересів відсутній за умови якщо суддя (голова суду або виконуючий обов'язки голови суду, заступник голови суду або виконуючий обов'язки заступника голови суду) фактично не бере участі у вирішенні питань, які стосуються працівника апарату, у тому числі шляхом

голосування на зборах суддів за питання, яке стосується такого працівника, або якщо фактично такий працівник апарату суду не виконує обов'язки за дорученням цього судді (голови суду або виконуючого обов'язки голови суду, заступника голови суду або виконуючого обов'язки заступника голови суду)» [15].

Для недопущення виникнення реально-го, потенційного конфлікту інтересів суддя зобов'язаний повідомити про наявність конфлікту інтересів голову суду, не вчиняти дій та не приймати рішень в умовах реального конфлікту інтересів, самостійно вжити заходів щодо врегулювання реального чи потенційного конфлікту інтересів. Голова суду протягом двох робочих днів після отримання повідомлення про наявність у підлеглого йому судді реального чи потенційного конфлікту інтересів приймає рішення щодо врегулювання конфлікту інтересів, шляхом: усунення особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті в умовах реального чи потенційного конфлікту інтересів; застосування зовнішнього контролю за виконанням особою відповідного завдання, вчиненням нею певних дій чи прийняття рішень; обмеження доступу особи до певної інформації; перегляду обсягу службових повноважень особи; переведення особи на іншу посаду; звільнення особи [13].

Висновок. В підсумку слід зазначити, що попри чіткість визначення антикорупційних обмежень в діяльності судді, як і будь-якого

представника публічної влади, в Законі України «Про запобігання корупції» необхідно також дотримуватись методичних рекомендації НАЗК як центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику, зокрема Методичних рекомендацій від 12.01.2024 р. 2-2 «Щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, дотримання обмежень щодо запобігання корупції» [16]. В той же час слід констатувати, що методичні рекомендації НАЗК не є нормативними актами а відповідно є нормами тлумачення законодавства, виданих уповноваженим органом влади і відповідно не можуть носити обов'язкового характер. Таким чином у випадку складення протоколу про вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією уповноваженими органами відносно судді, відповідно до законодавства рішення про притягнення його до відповідальності має вирішувати: до адміністративної відповідальності за статтею 172-7 КпАП України – суддя у якого відсутній конфлікт інтересів з суддею відносно якого розглядається справа; до дисциплінарної відповідальності – відповідна Дисциплінарна палата Вищої ради правосуддя, яка діє на підставі закону Про Вищу раду правосуддя керуючись нормами закону або рішеннями вищих судових інстанцій, які нормами доктринального (обов'язкового) тлумачення законодавства [17].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 49. Ст. 2056.
2. Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки: Закон України від 20.06.2022 року, № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>.
3. Про затвердження Порядку проведення спеціальної перевірки стосовно осіб, які претендують на зайняття посад, які передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища, та посад з підвищеним корупційним ризиком, і внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 березня 2015 р. № 171. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/171-2015-%D0%BF#Text>.
4. Щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю»: Роз'яснення Національного агентства з питань запобігання корупції від 13.02.2020 № 1. URL: <https://dorndi.org.ua/files/upload/%D1%80%D0%BE%201.pdf>.
5. Про затвердження Методології управління корупційними ризиками: наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 28 грудня 2021 року № 830/21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0219-22#n9>.
6. Щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю в умовах воєнного стану (подання декларації, повідомлення про суттєві зміни в майновому стані, повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента, проведення перевірок):

Роз'яснення Національного агентства з питань запобігання корупції від 07.03.2022 № 4. URL: https://nidi.org.ua/upload/file/rozyasnennya_nazk_4_v_d_07.03.2022.pdf.

7. Щодо застосування положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно дотримання обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності в умовах воєнного стану: Роз'яснення Національного агентства з питань запобігання корупції від 05.12.2022 № 14. URL: https://nidi.org.ua/upload/file/rozyasnennya_nazk_14_v_d_05.12.2022.pdf.

8. Місце України в Індексі сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index – CPI) за 2024 рік: Transparency International Ukraine. URL: <https://cpi.ti-ukraine.org>.

9. Про судоустрій і статус суддів: Закон України 2 червня 2016 року № 1402-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 31. Ст. 545.

10. Шовкун Ю.І. Характеристика обмежень щодо використання службових повноважень чи становища для отримання неправомірної вигоди та подарунків. *Київський часопис права*. 2024. № 2. С. 222–228.

11. Про Державний бюджет України на 2025 рік: Закон України від 19 листопада 2024 року № 4059-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4059-20#Text>.

12. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, № 19–20, № 21–22. Ст. 144.

13. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів: Рішення НАЗК від 29.09.2017 № 839. URL: https://mfa.gov.ua/mediafiles/files/misc/2017-10-30/2017-10-30_2.pdf.

14. Щодо можливості державного службовця бути засновником, членом правління та заступником голови неприбуткової громадської організації: Роз'яснення Національного агентства України з питань державної служби від 15.08.2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0003859-14>.

15. Про роз'яснення щодо наявності конфлікту інтересів: Рішення Ради суддів України від 04 листопада 2016 року № 75. URL: https://court.gov.ua/konflikt_interesiv/RSU_8.

16. Щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, дотримання обмежень щодо запобігання корупції: Методичні рекомендації Національного агентства з питань запобігання корупції від 12.01.2024 р. № 2. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/nazk-onovylo-metodychni-rekomendatsii-schodo-zapobigannya-ta-vregulyuvannya-konfliktu-interesiv>.

17. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21 грудня 2016 року № 1798-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 7–8. Ст. 50.